

L'home, la terra i el poema

En l'últim poemari, Alexandre Navarro (Nàquera, 1972) aposta pel vers meditat i contingut, per la sentència breu, el poema condensat i una rima cercada. Tres components s'hi combinen màgicament: l'existència humana, la terra que aquesta habita i la poesia com a fet cultural.

Navarro és un escriptor seduït per la vida, capaç de convertir en poema un viatge per ciutats italianes, però també un berenar sota l'ombra de les figueres de la serra Calderona, un matí de treball a l'hort, o la dolça reflexió arran d'una lectura indeleble. Al llarg de la seua trajectòria hem estat partíceps de les passions i dels desenganys d'un escriptor que madurava acompanyat d'un paisatge, d'una cultura i d'una realitat social necessitades encara de molts defensors. Aquest poeta «xerraire», però, s'ha tornat ara més contingut, d'una reversa que no és avara, sinó una certa prudència que el mena a mesurar allò que vol compartir amb els seus lectors i lectores. Home de poble i del poble, enamorat dels detalls vitals més ínfims en qualsevol dimensió humana, a través de la seua obra, o qui el coneix, sap que Navarro viu amb la necessitat irrefrenable de conèixer millor els nostres avantpassats. Per a aquest autor l'admiració i la intriga davant la humanitat –acompanyades d'un dels grans misteris i alhora certes per als humans: el pas del temps i la fugacitat de la vida– són subjecte i objecte poètics. I si deixar d'existir ha condicionat des de sempre reflexions i contemplacions filosòfiques i literàries, en aquests versos tornem a trobar-nos hi: «El nostre destí ha de ser qualque d'aqueixos ports:/ tan

---

LA PART DEL CENTAURE

ÀLEX NAVARRO

PREMI DE POESIA CIUTAT DE VILA-REAL 2002

COL·LECCIÓ «POESIA», 22

70 PÀGINES

BROSQUIL EDICIONS, VALÈNCIA, 2003

somiats, tan perfectes, tan desconeguts ja».

Una altra inquietud constant en *La part del centaure* és l'amor

–«l'eterna provisionalitat de l'amor»– com encertadament ha escrit Josep Vicent Frechina en el pròleg. Ara i aquí Navarro indaga sobre la senzillesa imperceptible de l'instant amorós, quan la ment s'omple de la imatge i de l'aroma de l'ésser estimat en un goig únic i passatger: «Bri i aroma, associabilitat del pensament: almenys això ha estat meu, i no ho sabràs mai». La fugacitat humana mobla –sens dubte– els versos més bonics d'aquest poemari. Paren atenció, si no, a aquesta oda: «He estimat molt la vida,/ ara que forme part i empelt del vent inaudible/ com un bocí frenètic i del tot ja humil/ d'aquest tant a imatge i semblança del qual,/ jo home, sóc fet. La meua tosca religió/ no reconeix altres indrets, altres mesures./ Com els fragments dissolts, com les línies/ mai més unides, perduraré en la pols». El poder de destrucció del temps davant la fragilitat humana és, si vostès volen, un dels temes més recorreguts pels genets de la poesia, però poc importa quan és per trobar-nos amb poemes com: «Laurana, L'ahir i Post Mortem», fruit d'un treball de lectura, recerca i lentes passejades per un dels racons més bonics del nostre país.

Lourdes Toledo

Allò que ens ha volgut negar la vida

Bressoleig a l'insomni de la ira –llibre per on navega, madura i esmolada, la veu poètica de Maria Beneyto– és també l'ocasió de celebrar els cinquanta anys transcorreguts des del seu primer poemari en català, *Altra veu*, i el goig de «viure per a contar-ho».

BRESSOLEIG A L'INSOMNI DE LA IRA

MARIA BENEYTO

COL·LECCIÓ «BROMERA POESIA» 50

63 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2003

Tal com l'autora apunta en unes paraules que encapçalen l'obra, aquest llibre és «tot un aniversari, una petita commemoració. De la xicona que començava a ensopegar amb la poesia (*Altra Veu*, 1952) a la dona ja massa viscuda que hi entropessa encara (...)». Els versos de *Bressoleig...* palesen el temor i la ràbia humana, a certa edat, d'haver perdut moltes coses pel camí i suposen alhora una empenta vers la lluita per no perdre l'esperança d'entendre i la força d'exercir el nostre dret de parlar, de tant en tant, en veu alta: per lamentar-nos, per demanar justícia, o simplement per fer ús de la paraula, en treure del més profund aquesta «mena de resposta irada del temps i la vida viscuda»—a què es refereix Beneyto.

Parlem de la resposta d'una dona forta, fornida d'experiències vitals, que ha travessat temps ingrats, plens de silencis densos i esperes llargues, sempre d'una avantsala estant, on a penes si s'endevi-

nava cap porta oberta. Així és el crit poètic de Maria Beneyto, compromesa sempre amb la llengua i la cultura del seu país, des de la trencadissa i relliscosa finestra del bilingüisme indefugible d'aquells temps. Un estat lingüístic –com va escriure Joan Fuster– «incòmode per a la societat (...) dolorós i nociu per al propi escriptor que el practica». Com apaivagar la ira –sentiment tan humà com l'amor o la tendresa– després d'haver estat espectadora de tantes injustícies? insinua Beneyto. Trobar la manera és, doncs, la raó d'aquests versos que, en passar comptes, eleven la veu silenciada en queixa i brollen com un consol seré, davant del dolor i de la injustícia de moltes vides malaguanyades. Per a rebel·lar-se contra totes les existències indignes, mancades de respecte, arriben aquests poemes. I és que assumir allò que som i el que ens ha pertocat mal(viure) ens garanteix la pau i la llibertat que l'enveja amenaça de robar-nos: «I no et queixes si uns altres tenen massa/ de tot, que aqueixa càrrega excessiva/ tu no l'hauràs de suportar, i alhora/ pots caminar de cara al vent més lliure». D'això ens parla Maria Beneyto: d'acceptar el camí traçat sense renunciar al més petit bri d'esperança, amagat darrere de qualsevol instant, o de la més dolça revolució: «Accepta l'ai-

re/ que entre tots respirem,/ i accepta, sí, també, que no sigues/ el que voldries ser./ Roses vindran que vulguen concedir-te un pètal, un potser/ de la seua flai-ror i el seu miracle. De moment, no t'angoixes/ i no demanes més».

Fer les paus amb els records per viure en calma –si és possible– en aquells «dies / per a fugir del seu alé a misèria/ i amagar-se al record, que és una illa/ transformable i elàstica, segura» i anar amb cura en demanar comptes dels nostres actes, si «ets naufrag al teu compte i risc». Ja que només «Resistent, i lluitant amb la vergonya/ de ser supervivent i voler ser-ho», hom aprén a viure per no oblidar-se mai de com «traduir a flor el que maig dóna de claror excessiva».

Lourdes Toledo

Huésped solitario en la ciudad hostil

La condición humana, marcada por el tiempo, el pecado y el exilio –como anuncia la cita de V. Holan– y la relación entre realidad y ficción son dos temas centrales del último poemario de José Emilio Pacheco (*Ciudad de México*, 1939), reciente Premio Octavio Paz 2003.

EL SILENCIO DE LA LUNA

JOSÉ EMILIO PACHECO

COL·LECCIÓ «LA CRUZ DEL SUR», 616

---

196 PÀGINES

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2003

A veces, para hablar de un libro hay que hablar de una misma leyendo ese libro (es lo que siempre se hace, ya saben, sólo que a menudo de forma disimulada). Aquí lo haré sin ambages.

Cuando abrí *El silencio de la luna*, tras la cita de Erich Fried –«*De quien te dice: tengo miedo,/ no dudes./ De quien te dice que no duda,/ ten miedo*»– (que luego he comprendido hasta que punto es oportuna, pues representa en cierto modo el libro de Pacheco, su reflexión moral y su mundo de contrastes y opuestos que se necesitan y enfrentan a la vez), comenzó un desfile de poemas que no llegaban realmente a tocarme (o yo no llegaba a ellos): trataban del poder, de la *civilización*, de la guerra y de otras cosas, todas muy humanas, todas cosas que nos interesan siempre porque siempre han estado ahí y ahí siguen: dictadores y oprimidos, invasores y vencidos, violencia, injusticia, terror. Pero aunque

algunos textos me gustaban (los juegos de palabras de *Adán al revés es nada*, la ironía de *Un reo bendice a Torquemada* o las concepciones de la vida como drama inútil, como fracaso, como naufragio, de otros poemas) los más me resultaban fríos y secos o de una denuncia casi ingenua, como *Tablilla asiria*, *Obediencia debida* o *La derrota*; y otros, pocos, definitivamente no me entraban. Hizo falta llegar a *De paso* y *Los emigrantes*, con párrafos en prosa en vez de versos, para apreciar un tono sobrio y hondo, para envolverme en ese tono austero y darme cuenta de que, de una u otra manera, estaba presente en todo el libro. A partir de ese momento la lectura cambió y yo fui otra, una que de pronto disfrutaba de los versos de José Emilio Pacheco, reconocía los juegos de lenguaje, la precisión de la palabra limpia de retórica: «*El mañana/ vendrá como quiera y sin miramientos.// Sobre todo sin miramientos*».

En la segunda y tercera partes encontré joyas sobre el tiempo y el olvido, la ficción y la realidad (*Ocaso de sirenas*), la conciencia –ese interior revuelto y contradictorio (*La noche en blanco*)–, la vida –continuo cambio– y la condición humana, no tan alejada de la ostra, el gallo, el erizo de mar, la hormiga o la mosca, cada cual aportando su ma-

tiz: ceguera e inconsciencia, presunción vana, soledad y martirio, incertidumbre, fugacidad. El libro se cierra con la sordidez del circo, donde domador, trapealista, payasos, mago, fieras, pulgas, contorsionista y seres deformes representan la función de la vida.

Quiero acabar mencionando dos textos que, por motivos distintos me han tocado especialmente: *Gatidad*, por la protagonista –una gata «*que exhibe en su gastada pelambre/ toda clase de cruces y bastardías*»– y la moralidad: «*Dice la gata a quien entienda su lengua:/ Nunca dejes que nadie te desprecie*». E *Impugnación del filisteo*, donde el humor golpea implacable al crítico y al artista: aquél es insensible, inculto, de gusto estrecho, incapaz de apreciar el arte... pero es que el arte es la canción que tañen las moscas con sus alas. En el mundo opaco, lleno de exilios de José Emilio Pacheco, «*la figura del huésped solitario en la ciudad hostil resume el paso por la vida*».

Arantxa Bea

El que em crema les paraules

Encara una olor arriba en un bon moment: cinc llibres de l'autor de Vinaròs, premiats i publicats, número redó que vol tancar un cicle. Perquè d'aquest volum, solament el títol, o el títol sobretot, enllaça amb la trajectòria anterior; reprén l'inici i clou el cercle.

ENCARA UNA OLOR

JOAN-ELIES ADELL PITARCH

PRÒLEG DE LAURA BORRÀS I CASTANYER

PREMI ALFONS EL MAGNÀNIM VALÈNCIA DE POESIA 2002

COL·LECCIÓ «BROMERA POESIA», 51

75 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2003

Joan-Elies Adell va començar a escriure poemes molt abans de publicar el seu primer recull *La matèria del temps*, guanyador del premi Gabriel Ferrater de Tarragona l'any 1994. Estudiàvem filologia a la Facultat de València a finals dels anys vuitanta i ja s'assajava en aquesta tasca de versaire, llavors massa influït encara per la teoria del llenguatge, la semiòtica i altres artificis poc lligats, al meu parer, llavors, amb l'*ars poètica* més estricta, si algú sap què vol dir això. Recorde que ell escrivia sense acabar-se de creure que escrivia, com qui fa la lletra d'alguna cançó, com qui evoca algun passatge de la nit a ciutat, com qui...

Els anys han deixat damunt les paraules d'Adell una petjada com la que deixa el temps en els bons vins, que milloren quan envelleixen. I en això crec que tothom que ha llegit la seua obra, hi està ben d'acord. Fins i tot podria afegir que aquells assaigs de reflexió

teoricopoètica han germinat i el fruit no és dolent, ara. Parlem d'un cicle que s'acompleix i ateny el punt àlgid: l'aroma original, el perfum que seduï el poeta, la flaire que el féu retenir unes poques paraules... encara hi és amb força, insistent reclam, després d'una ja interessant trajectòria. I la resta, una nova alenada de poesia ens arriba de la seua mà i ens sorprén. Sobta la forma del vers, la cadència que predomina en tots els textos, aquest decasíl·lab que s'escarra per donar-nos el mot últim al vers següent: «Faces el que faces, no et bastarà / aquest món. Hauràs de defugir els símbols». O també el contrari, és a dir, inicia la idea al final del vers per completar-la al vers següent, aparentment improvisades: «Un món / on vas aconseguir d'ésser feliç». Dos exemples no en són prou. Una lectura atenta i pausada ens provoca aquest efecte.

És el contingut, però, el que atrau més de la poesia d'Adell. El poeta s'emmiralla en els mots, s'hi enlluerna i esdevé manobre i tècnic amb el llenguatge. S'hi estableix un *tête à tête*, entre home i poesia i ambdós s'embruten d'una mateixa dèria fins que troben el sentit final, si és que n'hi ha. No és fàcil parlar d'un llibre de poemes com aquest, fresc, nou, radiant per moments i, tanmateix, dens com un clàssic, pensat i

paït, madurat, envellit. Efectivament, Adell assaja encara la fràgil lletra d'una cançó o evoca un paisatge. Ara, però, el paisatge és la infantesa llunyana del poema «Camp de batalla», o quan vol dir atzar i temps es fixa en un detall concret, unes flors vermelles que el porten a transcendir. Flors, núvols, paper, un mateix, pas del temps, atzar... I les lletres ara dolent com una mar que es desdiu —els motius de la mar sempre presents, ara i adés, Adell!—, i pesen, i la seua durada s'ompli d'un enlluernador teixit o d'un sentit rugós; la calligrafia és, doncs, quasi perfecta i finalment, les paraules cremen. Per això és que el poeta escriu.

Begonya Mezquita

El viatge constant

Elena Torres repassa amb lleugeresa un itinerari de recerca contínua del futur, que ens reclama una economia de l'oblit per tal de capbussar-nos al nostre univers sense excés de càrrega. El llibre obtingué el II Premio Paiporta de Creación Literaria.

EXCESO DE EQUIPAJE

ELENA TORRES

COL·LECCIÓ «CALABRIA DE POESÍA», 49

56 PÀGINES

EDITORIAL DENES, PAIPORTA, 2003

El temps, el seu pas que ens travessa i ens transforma, segurament és un dels temes que més fan cavil·lar les persones dedicades a la poesia. Però Elena Torres (València, 1960) no roman en un posat de passiva contemplació, sinó que connecta amb aquesta font per mostrar-nos la vida com un viatge improvisat en el que estem immersos. I al llarg d'*Exceso de equipaje* ens recorda que el viatge cobra el seu preu i els lligams passats esdevenen càrrega que no podem negligir: «Podrías haber ido / a cualquier parte. / Pero entonces, no lo sabías: / sobrevivir era tirar / momentos por la borda.» Aquest llibre ha guanyat el II Premio Paiporta de Creación Literaria en la seua edició de 2003. S'ha convertit així en el seté poemari publicat per l'autora des de l'any 1994, sense comptar les antologies en les que ha participat i, per tant, en una fita més d'una ferma dedicació a l'activitat poètica.

El llibre diferencia dos blocs sense títol, oberts amb citacions de la nissaga Parnerò, que comparteixen tema i impuls, però matisen la forma d'il·lustrar la necessitat del viatge. La primera part consta de vint-i-set que s'enceten amb la prevenció d'evitar els records superflus del turisme i buidar de passat les nostres maletes. Tot seguit ens presenta el desdoblament, l'estranyament que acompanya la perspectiva d'un mateix en la visió poètica. Des d'ací es llança a la introspecció, entre enyors, dubtes, recances i rampells de decisió que no amaguen la incertesa de la meta, si és que n'hi ha. Tot aquest camí és una via: personal, íntima, fins i tot aïllada, que Elena Torres sap disfressar amb senzillesa i adequació amb el paisatge d'una estació o d'un hotel, fent referència a vaixells, cotxes i avions per tal de subministrar-nos l'experiència, les absències i els sentiments segons l'ocasió. La segona part –dotze poemes– comença a la sala d'espera dels supervivents, «entre los restos de lo habitable», i allí ens mostra una persona més colrada, que resol els moments de cansament perquè està avesada a traslladar-se. Si abans calia comminar a l'abandó dels refugis fugaços, ara el subjecte dels versos es desenvolupa amb soltura cap al futur incert, assumint la deriva i les res-

saques, però també amb més capacitat de vivència. El contrast de la intimitat amb la desolació de la realitat provoca una doble reacció: la pròpia sensació d'exili on ha vingut a parar aquell desdoblament primerenc i l'assimilació de la insistència en la prova vital. L'autora planteja el viatge interior amb un llenguatge àgil i senzill i, encara que de vegades podria assuavir-se una mica la puntuació, ens ofereix un ritme pausadament fluid. L'escriptura també ens trasllada la lleugeresa adient per a continuar la nostra ruta, que no arriba a desfer-se de la memòria: «Pero tu insistes en guardar / los despojos de lo irrecuperable, / como el que emprende su regreso / con el botín del último fracaso.»

Eduard Ramírez

Habent sva fata libelli

De vegades un premi, un guardó, pot no significar res respecte d'un llibre; sols una casualitat o una anècdota en l'existència de l'obra, que –com diria Martí Domínguez, avi– viurà més enllà del temps i de les circumstàncies. Serà aquest el cas d'*Humus*?

HUMUS

MANEL RODRÍGUEZ-CASTELLÓ

COL·LECCIÓ «BROMERA POESIA», 53

PREMI EX AEQUO DE POESIA

VICENT ANDRÉS ESTELLÉS DE BURJASSOT

69 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2003

Derivem d'Algemesi a Grenoble: Stendhal afirmà, i per escrit, que la literatura consistia en jugar a una loteria el premi gros de la qual resultaria ser llegit cent anys després. Els actuals lectors possiblement no ho podrem comprovar *in situ*, llevat d'algun que considere factible la possibilitat ja no d'una vida més enllà de la mort sinó d'un *magazine* literari ultraterrenal, possiblement dirigit per Chateaubriand. El regust, però, la sensació immediata que hom obté de la lectura d'aquesta obra de Manel Rodríguez-Castelló (Alcoi, 1958), flamant mig premi Vicent Andrés Estellés de Burjassot, és que l'autor ha abastat el punt càlid de la seua maduresa literària, de daurada tibantor, sense estridències, sense daltabaixos, sense caigudes de to, sense brusquedats. Aquesta poètica es mostra en un to sostingut, vigorós i impressionista. Rodríguez-Castelló féu la seua entrada al teatre d'operacions literàries a les aca-

balles dels anys setanta amb *La ciutat del tràngol* i ha continuat amb assiduitat la seua presència amb obres com *Esbós d'un cos* (1983), *De foc i danses* (1987), *L'acròbata dels ponts* (1989), *Matèria primera* (1993), *Erosions* (1994), *Ambaixada de Benialí* (2000) i una recent antologia titulada *Música dels sentits (tria personal)*, l'any 2002. *Humus* se'ns presenta dividit en tres parts: «Camps de l'extermini (cantata per a la ciutat futura)», «Ucronies» i «Insistències en la llum». La primera part repassa un temps desolat on, sota una aparença elegíaca i d'arrels corals classicitzants, es desenvolupa un clam punyent que reflecteix la tragèdia del segle, i que enllaçaria amb la potent veu col·lectiva a l'estil d'Estellés o Derek Walkott, des d'una perspectiva i amb resultats diferents, i que uneix per damunt del temps la sensibilitat del poeta davant la barbàrie: «la fam serà només i un silenci impensable / on eterna la mort viurà sense ulls i sense ossaris». Es tracta d'un reflex de l'espant que les recents guerres a Europa ha produït en les consciències dels escriptors i, entre els quals, els d'expressió catalana no han restat aliens al corrent continental en aquest aspecte: «Cruel voladissa de la memòria, / amarga mort d'Europa a Sarajevo!». En la segona part

del llibre, l'alcoià recupera algunes de les constants poètiques de la seua obra; així, revisita fragments del propi bastiment metafísic, que intenta transmetre al lector amb imatges que beuen de l'avantguardisme i alhora de l'intimisme de l'abstracció minimalista en el camp metafòric. Rodríguez-Castelló ha pretès traçar el camí entre el poeta i les petites coses, tot incloent-hi sengles homenatges a Ovidi Montllor i a Jaume Bru i Vidal. La tercera part, al seu torn, podria interpretar-se com un dietari líric d'arrels impressionistes, atesa la creació de paisatges, naturals o psicològics, que destil·la el viatge literari. Sense cap dubte, Manel Rodríguez-Castelló ofereix el bo i millor de la seua poètica amb aquest *Humus*, obra de maduresa d'aquest autor. El vell Terencià Maur ho definí agut: «Pro captv lectoris habent sva fata libelli.» En les mans dels lectors, doncs.

Alexandre Navarro

De projeccions

En *La memòria dels mots*, el poeta Ricard Ripoll projecta en diferents temps l'aprenentatge vital i intel·lectual adquirit al llarg de la seua vida. Una aprenentatge en el qual la paraula és l'eix i fonament imprescindible per a conformar l'home i el poeta.

LA MEMÒRIA DELS MOTS

RICARD RIPOLL

COL·LECCIÓ «POESIA 314», 112

---

88 PÀGINES

EDITORIAL TRES I QUATRE, VALÈNCIA, 2003

Amb *La memòria dels mots* Ricard Ripoll va obtenir el Premi de Poesia Festa d'Elx 2002, un certamen important per diverses raons, tant de caràcter sociolingüístic com literàries, que avalen la seua trajectòria.

La primera objecció que caldria fer-li a aquesta obra és el seu pròleg, en el qual Ripoll ens ofereix quasi totes les claus per entendre el llibre, arrabassant-nos com a lectors el plaer impagable d'anar-les descobrint pas a pas, a través d'una o diverses lectures. Fins i tot ens lleva així la possibilitat d'equivocar-nos o de veure'n altres que fins i tot ell conscientment (però no inconscientment) no ha vist. Aquest petit problema té dues solucions. Una la dona eixe vici -altres opinen que és una virtut- que tenen molts lectors de saltar-se qualsevol pròleg estiga escrit per qui siga. L'altra la podria haver assumit l'autor o el mateix editor traslladant-lo a les darreres pàgines, és a dir convertint-lo en epíleg.

Així i tot, inicie l'article citant el pròleg, jo sóc dels que sempre se'ls lligem. Un pròleg que porta com a títol *Del caminar a la creació: per una autoficció poètica*, i que a més de donar-nos les claus esmentades intenta ser tota una justificació de la seua visió particular de la poesia i de la vida. Ripoll ens informa que el seu és un llibre sobre la

identitat, i en això com en altres coses estic d'acord amb ell. Dividit en tres parts: «Fragments del cos», on s'evoca el temps de l'adolescència, una època de descobriments i d'aprenentatge i de formació. «Els aprenentatges», que ens parla de les ensenyances rebudes que el configuren com a persona; una llarga llista d'autors: poetes, narradors, pensadors, cantautors, els noms dels quals donen títol a cada poema, on Ripoll intenta sintetitzar el que ha significat per a ell la seua obra, però de vegades també la seua actitud cívica i vital. I «L'est del teu cos», una projecció cap al futur de les coses apreses en l'adolescència i en la joventut, de les quals ens parlava en els dos primers apartats.

Manel Alonso

memòria

Poética de lo imposible

Kepa Murua (Zarautz, 1962) es autor de varios libros de poética inclasificable, entre ellos *Abstemio de Honores*, *Cavando la tierra con tus sueños* y *Un lugar por nosotros*. En 1966 fundó la editorial Bassarai y hace tres años la revista virtual *Luke*.

LA POESÍA Y TÚ

KEPA MURUA

COL·LECCIÓ «POESÍA», 2

134 PÀGINES

BROSQUIL EDICIONS, VALÈNCIA, 2003

«Ser poeta es hablar de lo imposible». Así comienza el último libro de Kepa Murua, *La poesía y tú*, publicado por la editorial Brosquil. El libro está dividido en siete partes en las que reflexiona sobre la existencia de Dios, la presencia de la felicidad, las fronteras de la verdad, la originalidad o la pobreza y, cómo no, sobre la poesía. Por ello este libro se constituye también en la formulación de una poética en la que Murua centra la dimensión de la palabra y el sentido de su discurso. Y ¿qué rumbo busca la poesía? Un camino disperso, según se aprecia, pues igual reflexiona sobre lo trascendente como aborda el equilibrio mundano de la cotidianidad. Tal vez por ello, la práctica textual de Murua es decididamente ecléctica, tanto que uno no sabe cómo asirse a lo que fluctúa en el límite de la sentencia y el verso, del aforismo o del poema.

La lectura de este libro impone un tempo sosegado, incita a paladear cada re-

flexión como un licor que debe madurar al ser contrastado con nuestras vivencias. Pura teoría de la recepción; pura invitación a ser completado en el otro: «poesía y tú» que avanza el título; aunque ese «tú» bien pudiera ser el desdoblamiento del propio «yo» del poeta. Eso sí, lo que queda claro es que no son hojas lanzadas al vuelo del naufragio; buscan la temeridad de quien ha de dejarse llevar por su deleite.

Hay también en este libro buenas dosis de observación filtrada por la solera de la experiencia, y de ahí el desencanto que tiñe los comentarios sobre la actitud del hombre frente a la sociedad y a la política que le gobierna. Y esta mirada aparece enderezada por una sinceridad que desemboca en un descontento que advierte de que «la poesía extrae de mí lo mismo que nos salva: el cansancio». Afortunadamente, existe el amor al que acude eliminando máscaras, desnudándose de tópicos y barreras, de tabúes crueles, de caídas en los infiernos y de mentiras.

Otro frente lo constituye una posición crítica y firme contra la codificación de la cultura, de la enseñanza y de la crítica literaria, lo que le sitúa en un estadio un tanto incómodo frente a sus amistades e, incluso, frente a un futuro por el que no muestra interés.

Asimismo, lo que aleja la literatura de Murua de la aridez de las máximas es la voluntad rítmica que a menudo fluctúa entre las palabras: «El poema es un pretexto para musitar el pensamiento», afirma el sujeto poético/narrativo. El ritmo viene determinado por la recurrencia temática (dios, tierra, hombre, sociedad, poesía, verdad), lo que lleva hasta los citados *leitmotifs*. La música, de la que destaca el silencio –lo que contrasta con la prolijidad manifiesta del libro–, obedece a la auténtica desnudez de las palabras y es allí donde reside el conocimiento, como en la poesía que «te exige la urgente lección de aprender y quedarte mudo».

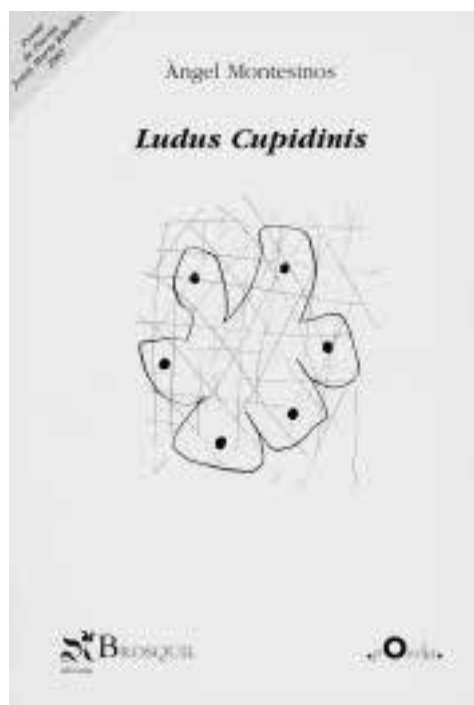
En conclusión, Murua planta cara al día a día desde una poesía que le conduce a la extenuación –«somos sólo hombres / totalmente agotados», dice– y en su palabra viaja las dosis de la condena y de la salvación.

Pasqual Mas

Les proeses d'un professor

Àngel Montesinos (València, 1959) publica *Ludus Cupidinis*, obra amb la qual obtingué el Premi de Poesia Josep Maria Ribelles 2002 de l'Ajuntament de Puçol. Es tracta d'un recull interessant i original de poemes en prosa on l'autor, en ocasions, cedeix al propi Cupido els diversos jocs de la vida i de l'escriptura.

LUDUS CUPIDINIS

ÀNGEL MONTESINOS

PREMI DE POESIA JOSEP MARIA RIBELLES 2002

COL·LECCIÓ «POESIA», 21

---

58 PÀGINES

BROSQUIL EDICIONS, VALÈNCIA, 2003

Entre la primavera i l'estiu de 1990, Àngel Montesinos escriu els textos que componen *Ludus Cupidinis*, un assaig poètic que té com a eix temàtic la passió i el desamor, així com la perpètua adolescència amb què el sentiment amorós tny la vida de l'ésser humà, independentment de quina siga la seua edat.

«Desamar és dir el teu nom al revés i escriure de dreta a esquerra com una gelosia de no amar-te prou. És negar-se a fer un altre bes que no superarà l'anterior, que va morir com un naufragi contra la llinda rocosa del llavi. I l'amor ompli de fragància la boca fins que no et deixa respirar i es multiplica, es fa dur i és una cohesió com una celeritat perpètua, una cosa així com submergir-se en la mar salada i obrir bé els ulls i la boca, com un ventilador de somnis, i no parar de morir-se ni d'engolir».

Els jocs de Cupido que el poeta jove d'aquell temps atrapa en les seues proeses

es recreen, molt d'ells, en l'escenari d'un institut d'ensenyament secundari, a me-
na d'improvisat i intencionat *locus*
amoenus, on l'autor traspasa qualse-
vol tradició literària, no per escalf sinó
per veritat.

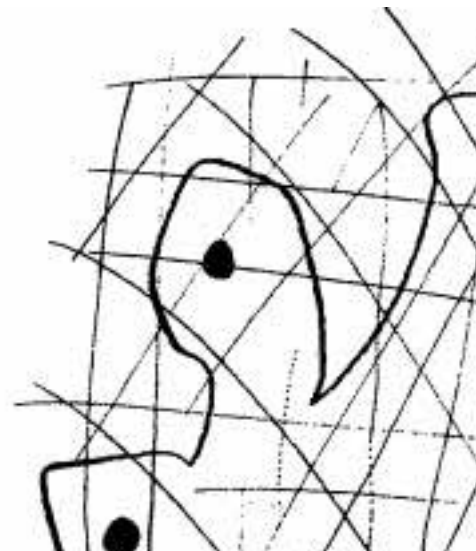
Montesinos aporta a la seua particular
escriptura una imatgeria que recorda en
alguns aspectes el surrealisme, i en uns
altres, el realisme màgic, especialment
pel que fa al tractament de l'erotisme.
«Imma Tendresa assistia puntualment
a classe a les huit del matí després d'ha-
ver trencat l'alba contra l'espill negre
de la nit. No era una flor, perquè una
tija no la sostindria. No era un dia-
mant, perquè el diamant talla el paper
de vidre on viatgen la carícia i els
peixos de l'aire».

«En aquella ocasió, en la meitat d'un ac-
te solemne com és un examen, l'obesa
Margarida va pessigar una castanya d'un
jove d'ulls clars que botava la taula per
encabir-se al seu lloc. Joventut, que n'ets
d'indiscreta! No et preocupes, Margari-
da: el món i jo guardem el teu secret».
«Aquell claustre de professors estava di-
vidit en dos hemisferis. Damunt la tau-
la, a l'hemisferi nord, hi havia una
litografia múltiple de carasses de mula
vella, dibuixades amb més pena que
glòria, la veritat. A l'hemisferi sud hi ha-
via sexes de dos tipus. Sexes del tipus A:

un nas amb bigot, i sexes del tipus B:
una barba pensativa. Aquell claustre de
sexes estava dividit en dos hemisferis.
L'hemisferi superior dels sexes que pen-
saven que ho feien damunt, i l'altre he-
misferi que vosaltres imagineu».

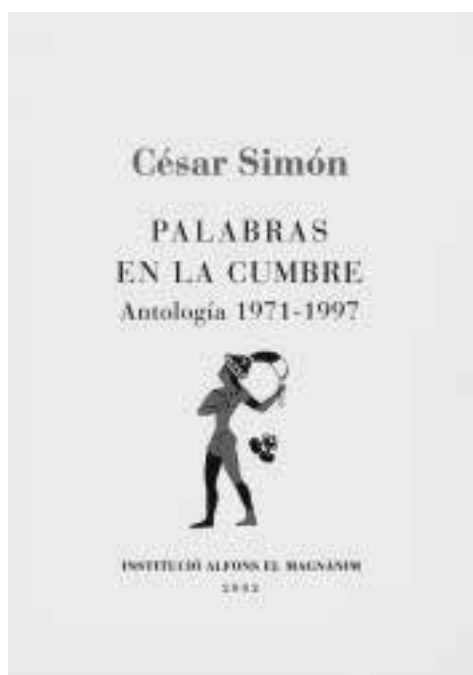
Sens dubte, es tracta d'un llibre dens,
bastit de visceralitat líricament i pro-
saicament humana; de besos i de dol-
lor; de desencants, de plaers i de
decepcions. Un mural dels cossos, del
desig i del desdesig, d'uns amors i d'un
temps. Un llibre que es publica una dè-
cada llarga després d'haver estat escrit,
per a ésser descobert potser pel lector
de guàrdia, com si es tractàs d'un pro-
fessor en exercici de la mateixa funció.
Entre la modernitat i el classicisme i
amb el permís de Catul: «Odiava i ama-
va. Quan havia llançat el punyal de l'odi
damunt la pell nua de la blanca, tre-
molava i coneixia que l'estimava»

Marisol González Felip

Els cims de la paraula

El lector que torna a César Simón com el que tinga la sort de descobrir-lo sentirà que assisteix a una commovedora experiència fundada en una actitud moral i estètica independent de les convencions, que manipularà el seu present de lector immune.

PALABRAS EN LA CUMBRE. ANTOLOGÍA 1971-1997

CÉSAR SIMÓN

SELECCIÓ I PRÒLEG DE CLAUDIA SIMÓN AURA

COL·LECCIÓ «ANTOLOGÍAS DE POESÍA»

136 PÀGINES

INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM-DIPUTACIÓ DE
VALÈNCIA, VALÈNCIA, 2002

Davant d'un poema qualsevol de César Simón (València, 1932-1997), a l'atzar, m'agrada imaginar la gran emoció que vaig tenir en llegir-lo per primera vegada. És una quimera que sempre m'assalta en alguns poetes. Davant d'aquesta recopilació, he trobat de nou que el primer poema m'ha esglaiat i m'ha transportat a l'emoció de la primera lectura. M'he trobat amb la pura i crua lectura dels versos, sacsejat potser més que no transportat. La lectura podria ser això sempre, aquesta empremta del buit en la memòria.

Sovint, la virtut de la poesia és que impel·leix al diàleg, a la complicitat, però en moltes ocasions, en César Simón, el lector no pot implicar-se fàcilment amb les paraules i resta com un espectador a la primera fila, mentre sent com creix en ell la consciència d'aquell món no exactament propi com a lector, aquella vida fora de si que el poeta expressa i l'espectador, o el lector, segueix

amb vertigen. Perquè la distància que hi ha entre el lector i el text no és necessàriament negativa, al contrari. Una relativa implicació és inevitable, però aquella vida que se'ns presenta no és exactament del lector, són coses del poeta, com és evident, però són els detalls que el poeta mostra, potser per desvelar-se'ls primer a ell, però també als lectors. «*Extraño es esto: yo*», diu el poeta, que comença per buscar en ell mateix. Així, el poema, en César Simón, ens imposa una determinada humilitat com a lectors, ja que no es tracta d'apropriar-nos el text en el millor sentit possible, s'hi tracta que és difícil la mistificació amb un autor tan radical, tan autònom quant als discursos morals i estètics a què estem acostumats. Però és una actitud tan ferma perquè la seua meditació indagadora s'ha practicat des d'una voluntat de recerca en l'ésser i amb un llenguatge que funda, desempallegat de qualsevol llast. Del vagareig per aquestes sendes, entre lliris i ortigues, des de la lucidesa a l'ofuscació, el poeta ens ha deixat una lírica amb un difícil encasellament.

Els temes recurrents dels quals genera aquesta poesia, o bé la poesia de què generen els temes recurrents simonians poden considerar-se perfectament típics, però ací el misteri que produeixen

és una permanent commoció. Temes, com ara la llum, el cos, l'ànima, la natura, el no-res, el vi, la casa..., cada un apareix singular com un món en aparença perfecte, però supeditat per fils invisibles a la plenitud de la vida, a la seua percepció i a la seua pèrdua. Així, la poesia de Simón sempre es mostra en el cim, elevada fins on les il·lusions humanes poden desitjar i alhora conscient que som éssers amb els peus a terra, entre les ortigues i la promesa del goig terrenal.

Des de *Pedregal* (1971) a *El jardín* (1997) l'obra de César Simón s'ha guanyat un lloc inqüestionable en la lírica hispànica, perquè està al marge de modes, immune, perquè és una poesia del present. Per això, l'excel·lent selecció d'ara contribuirà de segur perquè augmente aquest fet, que l'acompanyen els lectors.

Vicent Berenguer

Perfil en el espejo

Reinaldo Jiménez Morales (Almuñécar, 1969) es autor de los poemarios *O la sien sobre el lodo* y *Al paso volador de las perdices*, con el que consiguió el premio Emma Egea en Cartagena. Este maestro de Educación Infantil ha escrito para niños *Poecuentos*.

PAISAJES SOBRE EL AGUA

REINALDO JIMÉNEZ

89 PREMIS TAR DOR DE POESIA. CASTELLÓ DE LA PLANA 2002

COL·LECCIÓ «ANAQUEL POESIA», 68

43 PÀGINES

EDITORIAL AGUACLARA, ALACANT, 2003

De vez en cuando uno se encuentra con poemarios que le devuelven la esperanza en el lenguaje poético y en la profundidad de su limpieza. Este libro del granadino Reinaldo Jiménez abre el apetito e invita a conocer el resto de sus obras seguro de declararse devoto de una expresión tan sincera, tan desnuda y tan significativa. El magma léxico de sus poemas resulta abiertamente diáfano, pues toma la palabra de la naturaleza, del mar, del río, de las aves y de los árboles; todo habla en sus poemas como una voz que fluye y recupera, de manera especular, lo vivido. Aunque se trate de un espejo de memoria.

El agua y lo que en ella se refleja es tomado por Reinaldo Jiménez como una metáfora que alberga el sentido de lo sucedido, como un registro de acciones, de impresiones y de voluntades, como un cuaderno de bitácora que en cada una de sus páginas conservara escrita el acta de una vivencia. Con ello, Reinaldo Jiménez recupera una cita de Alessandro Baricco que abre el poemario y que antecede al primer poema que es también una poética y un avance de lo que nos espera, el camino rehilvanado por un sujeto poético que encuentra un lugar para mirarse y comprenderse: «Mira un hombre / paisajes de su vida sobre el agua» Aunque no siempre «sobre»; también dentro, y, por supuesto, como fru-

to del agua, como lo son las piedras que arroja el mar, pulidas por la experiencia del viaje entre olas, «lo mismo que la piedra: memoria de la mar / quizá seamos».

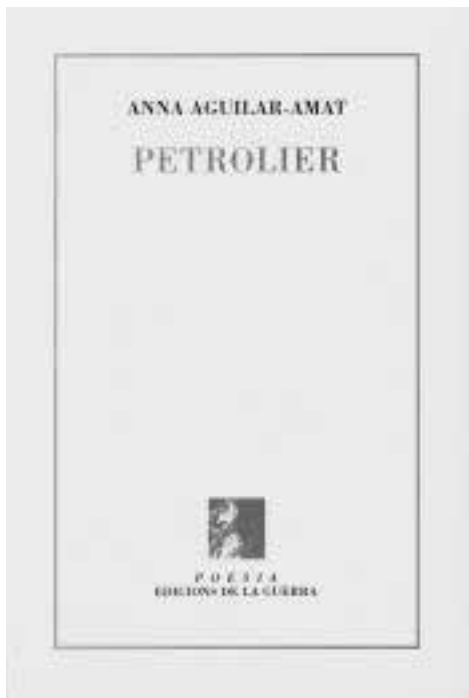
Los poemas se concentran en momentos muy puntuales y es a partir de la observación de donde crece el diálogo con lo acaecido. De un instante de observación, de visión, surge el «prodigio», «el milagro, su eternidad, la vida», que lo inunda todo de luz, de plenitud solar, del vaivén nutricio de las aguas.

Hay así mismo una fijación en el paso del tiempo que se delata en la plenitud del verano, en la llegada del otoño, o en los meses: marzo, noviembre, etcétera. Y se asiste a la sensación de que las variaciones de la luz pintan el mensaje de presagios. La luz, tanto si está presente como si se declara su ausencia «con su pesada sombra / de saurio entre las cosas», es algo más que un marco, pues dota al mensaje de virtualidad simbólica, de una plurisignificación que alimenta el verdadero peso sustancial del poema. Y de igual modo ocurre con el vuelo de las aves que marcan la flecha del destino, de los proyectos, de los deseos y de las vivencias. Como también con los árboles, las plantas, todo aquello que vive gracias al agua y en ella deja su impronta. *Paisajes sobre el agua* es sin duda un libro altamente recomendable.

Pasqual Mas

La vida a l'escenari

Els poemes d'Anna Aguilar-Amat (Barcelona, 1962) són converses íntimes sobre la marxa de la pròpia vida en companyia dels altres. De vegades poden detenir l'instant com «colibrís que beuen». D'aquesta aixeta quotidiana ragen dolls de poesia i de sentit.

PETROLIER

ANNA AGUILAR-AMAT

COL·LECCIÓ «EDICIONS DE LA GUERRA», 48

---

70 PÀGINES

EDITORIAL DENES, PAIPORTA, 2003

El títol d'una obra és el seu herald o per continuar amb els referents nàutics que el poemari proposa, el vaixell insígnia d'una flota de mons i mots que van entrant al port de la lectura després d'un llarguíssim viatge.

Hi podem passar, sobre els títols, de puntes, com sobre el nom d'aquella persona que t'acaben de presentar i que ja has oblidat, però tard o d'hora s'imposa la seua presència indeleble, la força concentrada de la seua fórmula, com si presentíssem que només ell, el títol, allà dalt, antesala d'un oceà de signes, nom inscrit a les portes del paradís, et fornirà la clau secreta per obrir la porta dels sentits.

Petrolier és un títol obert a múltiples suggestions inicials, ambigu a força de concret, que van enriquint-se amb el desenvolupament del drama poètic que ens mostra Anna Aguilar-Amat (en tres parts: «Primer acte», «Segon acte» i «Teló»). Els versos de Lehuda Anikhai que encapçalen la primera i última sec-

ció del llibre ens el revelen com l'autoimatge del jo líric d'uns poemes que tenen sempre un destinatari concret (el tu amant com a «interlocutor» preferent, el del fill i el de la filla, i fins el de l'Ícar mitològic) i que tracen un viatge per la pròpia vida-oceà d'una quotidianitat que s'expressa en la rica gamma de tonalitats que van de l'entusiasme al reconeixement de la derrota (o de l'amor al desamor, de la plenitud a l'absència). «Com un petrolier», heus ací la comparació central, destil·lada en la metàfora del títol, que ens avança l'autora. Un petrolier antic, de cos feixuc i cap petit, que al final del drama va perdent les paraules mentre s'enfonsa i pronuncia encara un darrer mot, «capità». Com una afirmació? Com un crit d'auxili? Fins ací el títol, que al capdavant resulta vagament indicador, ja que els poemes de *Petrolier* discorren per mars molt més amplis. El tercer poemari de l'autora (a llibre per any i premi: *Trànsit entre dos vols*, 2001, i *Música i escorbut*, 2002, en són els altres dos), premiat en el 2000, conté efectivament una proposta dramàtica en poblar-se de personatges i en adoptar un to eminentment col·loquial que es manifesta en certes estratègies discursives i en aspectes més concrets com el de la selecció lèxica. Poemes de llarg alè, de

fluxos de llenguatge, que es munten a partir d'una superposició vertiginosa d'imatges, aquests treballs d'Aguilar-Amat ens situen davant una inspiració sempre a punt de desbocar-se, que no costaria d'emparentar amb la dicció d'una Wislawa Szymborska. La imatge és, doncs, el veritable centre neuràlgic de *Petrolier*, però la seua força es veu sovint limitada per una certa descurança en els aspectes rítmics del poema i en la lleugeresa, una mica capriciosa, en la versificació. Salvat això, i algunes errades que enllegeixen l'edició, ens trobem davant un llibre corprenedor, suggestiu i intel·ligent. Just equilibri entre els guanys aconseguits i la potencialitat d'una veu femenina vigorosa que té al davant un ampli horitzó cap on navegar i desplegar-se.

Manel Rodríguez-Castelló

En los más de treinta años que han pasado desde la publicación de la primera versión en lengua inglesa de este libro –casi quince desde su primera edición castellana–, la fisonomía del regadío valenciano y de su historiografía ha sufrido cambios profundos. La misma Huerta Valenciana, eje central de este libro, está en vías de desaparición, como pone de manifiesto un corto recorrido por la zona. La importancia histórica de estos enclaves, brutalmente agredidos en las últimas décadas, y aún en la actualidad –caso de Campanar y de la Punta d'en Silvestre–, se puede apreciar en estas páginas.

La figura de doña Germana de Foix (1488-1536), última reina de Aragón, suele ocupar pocas líneas en los libros de historia. Vinculada estrechamente a Valencia, de donde fue virreina, su cuerpo reposa en el monasterio de San Miguel de los Reyes, a cuya fundación contribuyó. Vivió en un tiempo agitado pero magnífico, y su estudio no puede ni debe olvidar su entorno, su educación y su condición de mujer, unas circunstancias que se analizan en este libro.

Biblioteca Valenciana
*Un focus cultural de la nostra
 Comunitat Autònoma*

No se recogen aquí las ideas lanzadas para contribuir a responder a la pregunta ¿Qué nos queda de este primer liberalismo? Tal cosa hubiera merecido la pena, sin duda, pero el propósito de los responsables del Foro no consistía en contestar a esa cuestión, sino simplemente plantearla con la esperanza de abordarla en ocasión más propicia. Es preciso, antes, reflexionar con rigor sobre la revolución liberal, que en modo alguno fue –como demuestra la historiografía actual– un proceso lineal. Con este objetivo se convocó el Foro.

Con los últimos años del franquismo, la mano entreabierta de la censura permitió que a Aub se le fuese conociendo más en España, pero solo con la llegada de la democracia se ha podido dar a este gran escritor todo el espacio que su obra exigiría, y que está ya cerca de serle acordado. Esta obra toma como punto de partida la idea de que a Aub hay que explicarlo aún a un vasto sector del público, y particularmente a la gente estudiantil para la que no hay hoy disponible ningún trabajo de conjunto. Ojalá esta obra alcance de algún modo a cubrir, siquiera sea provisionalmente, esa laguna informativa.

